

 DOI: 10.22124/jol.2024.27220.2465

Research Article

University of Guilan

Iranian association of penal law

Criminal law Research
A Biannual Journal
Vol . 15, No.2, Fall (2024) & Winter 2025(Serial 30)

**Examining Iran's Legislative and Judicial Criminal Policy in the Field of
Cryptocurrencies: Emphasizing the Crime of Disrupting
the Country's Economic System**

1. Sepideh Mirmajidi,

Assistant Professor, Department of Criminal Law and Criminology, Institute for Political Studies, International Relations and Law, Institute for Humanities and Cultural Studies, Tehran, Iran.
(Corresponding Author: Sepideh.Mirmajidi@gmail.com)

Submit Date:2024/04/15

Accept Date:2024/12/01

Abstract:

The role of the criminal justice system through legislative and judicial institutions in guaranteeing private property as a goal and a means to achieve development is undeniable. The main subject of this article is to examine the functioning of Iran's criminal justice system regarding digital currencies and the legalization of ownership resulting from it, emphasizing the crime of disrupting the country's monetary or currency system. The findings of this qualitative research, using a case study of one of the most important specialized complex cases for dealing with economic crimes, show that in addition to the criticisms of Iran's legal and judicial criminal policy in the field of cryptocurrencies, the inconsistency of these Together, has created the idea of a kind of neutralization of legislative criminal policy in the output of judicial criminal policy. Therefore, along with the regulation and democratization of digital ownership to open new ways of production and value exchange in the digital economy, it is suggested that the criminal policy as the legislator determines and approves its outlines and tools. be accepted and implemented in judicial courts.

Key Words: Digital currency, ownership, criminalization, criminal policy, legal criminal policy, judicial criminal policy, criminal justice system

1. Introduction

The law guarantees basic human freedoms; therefore, the true nature of many policies and reforms within the legal system should focus on enhancing and safeguarding individual capabilities, particularly in achieving political, economic, social, and cultural functions. Consequently, the criminal justice system can uphold freedom through legislative and judicial institutions, serving both as a goal and a means to achieve comprehensive development. This aligns with Amartya Sen's theory of "Development as Freedom." From this perspective, the criminal justice system must embody certain characteristics conducive to development, which itself indicates a profound and qualitative transformation in today's definitions of it. It is expected to be development-oriented through the lenses of economic, political, cultural, and social freedom.

2. Methodology

In this qualitative research, used an analytical-descriptive method and a case study of one of the most important cases in the specialized court for economic crimes (known as the "Cryptoland Case").

3. Results and Discussion

This paper specifically addresses economic freedom, particularly the evolution of the criminal justice system concerning it. One indicator of economic freedom is the rule of law, which fundamentally encompasses the protection of private property. In this context, digital ownership—including data ownership and ownership of digital assets—emerges as a significant form of private property. Therefore, recognizing digital ownership is essential at both the legislative and institutional levels of the criminal justice system. The main issue of this paper is to examine the performance of Iran's criminal justice system regarding digital currencies and the formal recognition of ownership resulting from them, with an emphasis on the crime of disrupting the country's monetary system.

4. Conclusions

indicate that, aside from the criticisms directed at Iran's legislative and judicial discourse regarding the formal recognition and protection of digital ownership, the legislative and judicial criminal policies on this matter are not aligned for two main reasons: 1. The absolute prohibition on cryptocurrency exchanges in initial government and banking decisions has shifted over time to allow mining and trading under government and central bank regulations. However, judicial interpretations often revert to an emphasis on the absolute prohibition of buying and selling cryptocurrencies, referencing earlier government and central bank stances. 2. The centralism, combined with the punitive nature prevailing in the judicial discourse, ultimately leads to the criminalization of buying and selling cryptocurrencies and supporting the government's authority in delineating the defensible boundaries of individuals' private property results in the violation of transactions in which the parties (especially cryptocurrency buyers) adhere to the governing regulations with full awareness and knowledge, and no law has thus far criminalized users' violations of these restrictions or their transactions on cryptocurrency exchanges. However, the judge, without paying attention to the philosophy behind the legislator's conscious silence on the explicit criminalization of digital currencies and without considering the need for coordination in implementing this policy, engages in a form of judicial criminalization. It appears that the multiplicity of legislative authorities has led to fragmentation and a lack of coherence in Iran's legislative policy regarding cryptocurrencies, and adherence to individual policies and personal preferences by judges has influenced the reception of the legislative criminal policy discourse and its application and enforcement. Therefore, alongside the regulation and democratization of digital ownership, it is recommended that the criminal policy regarding this matter be accepted and implemented in judicial bodies as outlined and approved by the legislator.

5. Selection of References

Delmas Marty, Mireille (2002), **Majors Systems of Criminal Policy**, Translated by Dr. Ali-Hossein Nadjafi Abrandabadi, First Edition, Tehran, Mizan[In Persian]

[10.Tu](#), Kevin V& Meredith, Michael W (2015), *Rethinking Virtual Currency Regulation in the Bitcoin Age*, **law Review**, 90(1), pp.271-298

J. A. T. Fairfield (2015), BitProperty, South. Calif. **Law Rev.**, 88, pp.805-874

- Lazerges, Christine (1996), **Criminal Policy**, Translated by Ali Hossein Nadjafi Abrandabadi, First Edition, Tehran, yalda[In Persian]
- Lazerges, Christine (2003), **An Introduction to Criminal Policy**, translated by Ali Hossein Nadjafi Abrandabadi, First Edition, Tehran, Mizan [In Persian]
- Mirveisi, Nik (2015), "Human Development and Gender Justice in Amartiasen's Capability Approach",

Citation:

Mirmajidi, S (2024&2025), "Examining Iran's Legislative and Judicial Criminal Policy in the Field of Cryptocurrencies: Emphasizing the Crime of Disrupting the Country's Economic System", **Criminal Law Research**, 15(30), pp. 159-172.
DOI: 10.22124/jol.2024.27220.2465

Copyright:

Copyright for this article is transferred by the author(s) to the journal, with first publication rights granted to *Criminal Law Research*. This is an open-access article distributed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution License (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>).

انجمن ایرانی حقوق جزا

نشریه علمی

پژوهشنامه حقوق کیفری

سال پانزدهم، شماره دوم، پاییز و زمستان ۱۴۰۳، پیاپی ۳۰

دانشگاه تهران

مقاله پژوهشی

صفحات مقاله: ۱۵۹-۱۷۲

بررسی سیاست جنایی تقنینی و قضایی ایران در حوزه رمزارزها؛ با تأکید بر جرم اخلاص در نظام اقتصادی کشور

۱- سپیده میر مجیدی *

استادیار گروه حقوق جزا و جرم شناسی، پژوهشکده مطالعات سیاسی، روابط بین الملل و حقوق، پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی، تهران، ایران.

✉ sepideh.mirmajidi@gmail.com

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۰۹/۱۱

تاریخ ارسال: ۱۴۰۳/۰۱/۲۷

چکیده:

نقش نظام عدالت کیفری در تضمین مالکیت خصوصی به عنوان هدف و ابزاری برای رسیدن به توسعه انکارناپذیر است. مسئله اصلی این مقاله، بررسی عملکرد نظام عدالت کیفری ایران در خصوص ارزشهای دیجیتال و رسمیت بخشی به مالکیت حاصل از آن با تأکید بر جرم اخلاص در نظام پولی یا ارزی کشور است. یافته‌های این تحقیق کیفی با استفاده از روش توصیفی-تحلیلی و نمونه پژوهی یکی از مهم‌ترین پرونده‌های مجتمع تخصصی ویژه رسیدگی به جرایم اقتصادی (موسوم به پرونده کریپتولند)، نشان می‌دهد همسو نبودن سیاست جنایی تقنینی و قضایی ایران با یکدیگر در حوزه رمزارزها، تصور نوعی خنثی‌کنندگی سیاست جنایی تقنینی را در خروجی سیاست جنایی قضایی ایجاد کرده است. از این رو، در کنار تنظیم‌گری و دمکراتیک کردن مالکیت دیجیتال، پیشنهاد می‌شود سیاست جنایی در خصوص مورد آن گونه که قانون‌گذار خطوط کلی و ابزارهای آن را تعیین و تصویب می‌کند، مورد پذیرش و اجرا در مراجع قضایی قرار گیرد.

واژگان کلیدی: ارز دیجیتال، مالکیت، جرم‌انگاری، سیاست جنایی، سیاست جنایی تقنینی، سیاست جنایی قضایی، نظام عدالت کیفری

مقدمه

ارزهای دیجیتال^۱ به عنوان مفهومی جدید از پول و دارایی، با ایجاد گونه جدیدی از مالکیت تحت عنوان «مالکیت دیجیتال»، «مالکیت داده» و یا «مالکیت دارایی‌های دیجیتال یا نامشهود» واقعیت مهم و گریزناپذیر دنیای امروز و آغازگر تحولی در اقتصاد جهانند. مالکیت دیجیتال به حقوق قانونی یک فرد یا سازمان بر یک دارایی دیجیتال اشاره دارد (Kusper, 2014, Van Erp, 2016) که با توسعه پیوسته فناوری، اقتصاد دیجیتال و دیجیتالی شدن بسیاری از دارایی‌ها مانند هنر، موسیقی، ابزارهای مالی و غیره روز به روز بر اهمیت آن افزوده می‌شود و همانند حقوق مالکیت سنتی شامل آزادی استفاده، انتقال، فروش یا اصلاح دارایی‌های دیجیتال است.

به نظر می‌رسد رسمیت بخشی به ارزهای دیجیتال به دلایل متعدد و از جمله به دلایل ذیل؛ در مسیر توسعه واجد اهمیت باشد: نخست: ارزهای دیجیتال یک شبکه باز، بی طرف و جهانی‌اند. موانع مربوط به مرزها را از بین می‌برند. با ظهور امور مالی و صرافی‌های غیرمتمرکز، این شبکه‌ها دیگر تحت کنترل و مالکیت دولت‌ها نیستند و آنها نمی‌توانند از نظام‌های پولی خود برای جلوگیری از آزادی و رفاه اقتصادی استفاده کنند. بدین ترتیب، ارزهای دیجیتال نوعی مالکیت خلق می‌کنند که خارج از مرزهای دولتی فعالیت می‌کند و بدین طریق آزادی پولی و اقتصادی را در سرتاسر جهان ممکن می‌سازد (Hops.et.al, 2018:1-5). لذا، به نظر می‌رسد «بی دولتی» این امکان را می‌دهد که با بهره‌گیری از شبکه جهانی ارز دیجیتال از نظام کنترلی فعلی خارج شد. بدیهی است زمانی که دارایی افراد تحت نظارت متمرکز دولت‌ها نباشد، آنان اختیارات بیشتری بر حق مالکیت خود خواهند داشت که این امر منجر به بازارهای بازتر می‌شود. بدین ترتیب، پرداخت و دسترسی بدون محدودیت بین‌المللی، یکی از ویژگی‌های تسهیل کننده ارزهای دیجیتال در مسیر دستیابی به توسعه است.

دوم: باتوجه به ویژگی غیرمتمرکز بودن ارزهای دیجیتال و حذف هزینه‌های کارمزد نهادهای واسطه‌ای، هزینه معاملات این نوع ارزها در مقایسه با سایر ارزهای معمولی کمتر است و بدین ترتیب، ارزهای دیجیتال با کاهش هزینه‌های جابجایی، شرایط را برای تغییر فراهم می‌کنند و با کاهش قابل توجه موانع برای انتقال یا خروج دارایی‌ها، به مظهر قدرت فردی تبدیل می‌شوند (Fairfield, 2015).

سوم: ارزهای دیجیتال پیشرفت فناوریانه مهمی هستند که افراد را قادر می‌سازند در نظام مالی آزادتر و بازتر؛ کار و دارایی خود را کنترل کنند (Hops.et.al, 2018:1-5). قبل از پیدایش ارزهای دیجیتال اعتماد افراد به حقوق مالکیت، تابعی از اعتمادی بود که به دولت و احترام دولت به قانون داشتند. اما اکنون با استفاده از ارزهای دیجیتال، افراد می‌توانند بدون دخالت اشخاص ثالث مانند دولت یا بانک یا بدون بیم از مصادره اموال خود، از حقوق مالکیتشان بهره‌مند گردند. به همین دلیل گفته می‌شود ارزهای دیجیتال حقوق مالکیت را به خوبی «اعمال می‌کنند». همچنین، قراردادهای هوشمند در مقایسه با قراردادهای سنتی، به نحو مطلوب و موثرتری اجرا می‌شوند؛ زیرا قراردادهای هوشمند لازمه اجرا (لازم الاجرا بودن) را از دادگاه‌ها به بلاک‌چین منتقل کرده و سود بردن از خصوصی سازی و مبادلات تجاری را ممکن می‌سازند (Sadeghi, et.al, 2018:143-167).

از این رو، ارزهای دیجیتال به لحاظ این ویژگی‌های منحصربه‌فرد و از جمله پایین بودن هزینه‌ها و پرداخت‌ها، پایین بودن ریسک استفاده برای کاربران، افزایش سرعت و سهولت در پرداخت، وابستگی ناچیز به ساختارهای دولتی و عدم تأثیرپذیری از فشارهای تورمی (Tu & Meredith, 2015: 282) تأثیرات گسترده و بسزایی در اقتصاد و به‌ویژه توسعه دارند.

۱. رمز ارز، ارزی است که بر بستر بلاک‌چین یا یک محیط رمزنگاری شده ایجاد شده است. رمز ارزها بر اساس فرایندی تحت عنوان ماینینگ تولید می‌شوند. در حالی که ارزهای دیجیتال لزوماً چنین نیستند. لذا، هر ارز دیجیتالی لزوماً رمز ارز نیست. اما هر رمز ارزی یک ارز دیجیتال است (Ghasemi, 2021: 190-194).

این مزیت‌ها، بسیاری از نظام‌های حقوقی را بر آن داشته است تا اقدام به تنظیم‌گری (مقررات‌گذاری) با مداخله دولت و یا قانون‌گذاری توسط پارلمان در این حوزه نمایند؛ زیرا از منظر مطالعات حقوق و توسعه^۱، حمایت از ارزش‌های دیجیتال هم در سطح قانون‌گذاری و هم در سطح نهادهای عدالت کیفری؛ برای تعیین معیارها و تدابیر مرتبط در فرایند اعمال مالکیت مانند انتقال مالکیت دارایی دیجیتال ضرورتی گریزناپذیر است؛ زیرا با وجود کنترل‌های دولتی و در چارچوب ساختارهای حقوقی سنتی افراد نخواهند توانست با استفاده از ارزش‌های دیجیتال، گونه جدیدی از مالکیت را خلق و از حقوق آن بهره‌مند شوند.

بنابراین، به رسمیت شناختن سازوکارهای این مالکیت و حقوق مرتبط با آن مانند حق دسترسی، انتقال، اصلاح، حذف یا فراموش شدن داده‌ها، در گفتمان تقنینی و قضایی ضروری است.

در میان نظام‌های حقوقی دنیا، تنوع و گوناگونی چشمگیری در وضعیت حقوقی و مبنای فرایندهای مالکیت دیجیتال وجود دارد.

درحالی‌که بسیاری از دولت‌ها درصدد وضع قوانین و مقررات مرتبط با ارزش‌های دیجیتال و حمایت از آن برآمدند؛ ساختار نظام‌های حقوقی برخی دیگر اما ارزش‌های دیجیتال را به‌عنوان پول قانونی نپذیرفته و مبنای کافی برای حمایت از مالکیت ناشی از آن ارائه نمی‌کند.

این دوگانه را می‌توان به دو رویکرد عمده پیرامون حق مالکیت خصوصی افراد نسبت داد؛ یعنی پوزیتیویسم و قانون طبیعی. مطابق نظریه پوزیتیویسم؛ تا زمانی که حکومت آشکارا حقی را به شهروندان ندهد؛ آنان هیچ حقی ندارند (Song, 2020). از این‌رو، حق مالکیت آن چیزی است که باید از طرف حکومت به فرد اعطاء شود.

مطابق نظریه قانون طبیعی نیز حقوق چیزی است که از قبل وجود داشته و ذاتی است (Ibid). مانند حق مالکیت که انسان‌ها به‌طور ذاتی از آن برخوردارند. بر این مبنای ارزش‌های دیجیتال به‌عنوان یک پول مبتنی بر قانون طبیعی، ابزاری برای محافظت از آزادی فردی و احترام به دارایی افراد می‌باشند.

نظریه توسعه انسانی آمارتیا کومار سن، فیلسوف و اقتصاددان مشهور هندی تحت عنوان «توسعه به مثابه آزادی» نیز بر همین مبنای استوار است. به‌گونه‌ای که یکی از انواع پنج‌گانه آزادی در این نظریه، آزادی اقتصادی است که برای تحقق توسعه در معنای مزبور امری ضروری است (Hosseini, et.al, 2018:103-125; Mirveisi, 2015: 47-72).

نظر به اهمیت مزبور، مقاله حاضر سیاست جنایی تقنینی و قضایی ایران را از حیث میزان رسمیت‌بخشی و حمایت از مالکیت حاصل از ارزش‌های دیجیتال به بحث و بررسی می‌گذارد.

مطالعات اولیه نشان می‌دهد:

نخست:، سیاست جنایی تقنینی، تاکنون رویکرد یکپارچه و منسجمی را در خصوص موضوع اتخاذ نکرده است. به‌گونه‌ای که نمی‌توان به قطع و یقین از جرم‌انگاری یا عدم جرم‌انگاری خرید و فروش ارزش‌های دیجیتال سخن گفت. به‌ویژه آنکه تعبیر و الفاظ کشدار و مبهم در متن قوانین و مصوبات، راه را برای تفسیرهای موسع و سلیقه‌ای هموار نموده و به‌دلیل ایجاد نوعی سردرگمی و بالاتکلیفی، پیوسته محل نقد فعالان این حوزه بوده است.

دوم: سیاست جنایی قضایی نیز با تفسیری موسع از قانون مجازات‌الاخلالگران در نظام اقتصادی کشور (مصوب ۱۳۶۹) و به‌ویژه با نوعی جرم‌انگاری قضایی تحت عنوان «اخلال از طریق...»؛ رویکردی سخت‌گیرانه، به شدت سزاگرا و تمرکزگرا به فعالیت صرافی‌های

۱. رابطه دوسویه میان قانون و توسعه، پیشینه طولانی دارد. قانون و توسعه به‌عنوان حوزه‌ای از دانش، تعامل میان قانون و پیشرفت اقتصادی و اجتماعی را به بحث می‌گذارد و می‌توان از قانون به مثابه واژه‌نامه و چارچوبی برای براساخت و به بحث گذاشتن راهبردها و سیاست‌های توسعه نام برد. ذیل عنوان قانون و توسعه، مجموعه متنوعی از مطالعات، رویکردها، تحلیل‌ها و عناوین به بحث گذاشته شده است. از جمله چگونگی تأثیر قانون بر توسعه به صورت کلی و فارغ از شرایط مکانی و زمانی خاص در یک چارچوب هنجاری و ساختارمند و مهم‌تر از آن، الزامات توسعه برای یک نظام حقوقی و به تعبیر دیگر، تأثیر توسعه بر قانون و مشخصاً بر نظام عدالت کیفری (Mota Prada, 2010). این مقاله از منظر رویکرد دوم یعنی تأثیر توسعه بر قانون، عملکرد نظام عدالت کیفری ایران را از نظر رسمیت‌بخشی به ارزش‌های دیجیتال ارزیابی می‌کند.

ارز دیجیتال داشته و خرید و فروش کلان ارزهای دیجیتال را با دست‌ودلبازی قابل تأمل، مصداقی از اخلال در نظام اقتصادی کشور می‌داند. حال آنکه مدافعه در مجموعه قوانین مربوطه نشان می‌دهد حتی در فرض وقوع فعالیت مجرمانه نیز قاضی می‌تواند با رویکردی به مراتب توسعه‌مدارتر و با عنایت به اقتضائات اقتصاد دیجیتال؛ عمل را مطابق با مواد دیگری قابل مجازات بداند.

ثالثاً؛ علاوه بر ایراداتی که می‌توان در سطح تقنین و قضاء بر سیاست جنایی ناظر بر حوزه رمزارزها وارد دانست؛ مشکل اساسی عدم همسویی سیاست جنایی تقنینی و قضایی با یکدیگر است. در واقع، باوجود تصویب قوانین و مقررات متعدد و بعضاً متناقض در گفتمان تقنینی، پذیرش ماینینگ و استخراج رمزارزها به عنوان آخرین اراده قانون‌گذار در این عرصه به موجب آیین‌نامه فرایند ماینینگ (استخراج فرآورده‌های پردازشی رمزنگاری شده رمزارزها) و استفاده از رمز ارز مصوب ۱۳۹۸/۰۵/۱۳ و مقایسه آن با آراء صادره در پرونده‌های مربوطه حکایت از عدم درک پیام قانون‌گذار در رویه قضایی مبنی بر ضرورت تطبیق با اقتضائات اقتصاد دیجیتال دارد. این وضعیت نشان‌دهنده عدم تبعیت سیاست جنایی قضایی از سیاست جنایی تقنینی است.

بدین ترتیب، این سه محور، مسئله اصلی پژوهش حاضر را به خود اختصاص می‌دهند. بر همین اساس، نگارنده بر آن است لزوم مقارنه و تطبیق میان سیاست جنایی تقنینی و قضایی را با مطالعه موردی یکی از پرونده‌های مربوط به خرید و فروش ارزهای دیجیتال موسوم به پرونده کریپتولند، نشان دهد.

نحوه استنباط و برداشت سیاست جنایی قضایی از سیاست جنایی تقنینی، بیش از آنکه مبتنی بر تلاش قاضی برای دریافت پیام قانون‌گذار باشد، به سلیقه‌ی مدیریتی و تشخیصی وی در مقام تفسیر قضایی، بازمی‌گردد تا به این وسیله بایی برای اصلاح در رویه حاکم بر پرونده‌های مربوط به خرید و فروش رمزارزها گشوده شود.

این تحقیق از نظر نوع کیفی و به لحاظ روش توصیفی-تحلیلی است. یکی از الگوهای مرسوم در پژوهش کیفی، نمونه‌پژوهی است که به نحو متمرکز و عمیق به مسئله تحقیق می‌پردازد. از این رو، نمونه‌پژوهی برای توصیف، ارزیابی و درک جنبه‌های مختلف یک موضوع مناسب است. در این تحقیق استفاده از مدل نمونه‌پژوهی با مطالعه یکی از مشهورترین پرونده‌های مجتمع تخصصی ویژه رسیدگی به جرایم اقتصادی در حوزه رمزارزها (پرونده موسوم به کریپتولند) و برای نشان دادن رویکرد نظام عدالت کیفری ایران به موضوع، به این دلیل صورت گرفت که گستردگی و حجم عظیم این پرونده و تعداد زیاد شکات؛ آن را به یکی از مشهورترین، بزرگ‌ترین و مهم‌ترین پرونده‌های مربوط به حوزه رمزارزها تبدیل کرده؛ آنچه به روشنی گویای اهمیت این پرونده برای یک مطالعه به شیوه نمونه‌پژوهی است. علاوه بر این، نتایج و پیامدهای این پرونده نیز خود می‌تواند منشأ تحولات جدید و بسیاری در سیاست‌گذاری‌های ناظر بر رمزارزها باشد.

نظر به اینکه در الگوی نمونه‌پژوهی داده‌ها از منابع مختلف جمع‌آوری و معمولاً از ابزارهای مختلف گردآوری اطلاعات استفاده می‌شود، لذا محقق در کنار تحلیل محتوای پرونده؛ از تجزیه و تحلیل محتوای اسناد و مدارک حقوقی یعنی بخشنامه‌ها، دستورالعمل‌ها و مصوبات ناظر بر حوزه رمزارزها نیز غافل نبوده است.

۱. سیاست جنایی تقنینی: سرگشتگی تئوریک اقتصادی در رسمیت‌بخشی به ارزهای دیجیتال

پیدایش گونه‌های نوین بزهکاری در دهه‌های اخیر، تنوع و دگرگونی در اعمال تدابیر، واکنش‌ها و سیاست‌های کلان جنایی را در پی داشته است. در این بستر، سیاست جنایی دولت‌ها به مثابه‌ی «مجموعه مکانیسم‌ها و روش‌هایی که هیأت اجتماع با استفاده از آن‌ها واکنش‌های علیه واقعیت مجرمانه را سازمان می‌بخشد» (Lazerges, 1996: 12)، بر اساس ارزش‌ها و هنجارهای حاکم بر هر جامعه، الگوها و اهداف خاصی را دنبال می‌نماید. در تعریفی مشابه، سیاست جنایی به کلیه تکنیک‌هایی گفته می‌شود که با توسل به آن هیأت اجتماع (دولت و جامعه)، با تمسک به آنها تئوری‌های خود را به پدیده مجرمانه سامان می‌بخشد (Delmas-Marty, 2002: 23).

تدوین، هدایت و اجرای سیاست جنایی به دلیل ماهیت چندبعدی و گستردگی آن، به عهده تمامی قوای عمومی و نظام حاکم و حتی هیأت اجتماع است.

از یک سو، قوه مقننه شالوده و اساس این سیاست را با تقنین جرایم و مجازات‌ها و تعیین حدود اختیارات نهادهای کیفری و اجرایی معین می‌کند و از سوی دیگر، قوه قضائیه نیز با تطبیق مصادیق و اعمال قانون به‌ویژه تهیه طرح‌های پیشنهادی به منظور برقراری هرچه بهتر عدالت قضایی و اجتماعی در تدوین و اجرای سیاست جنایی کشور، نقش مهمی ایفا می‌کند. نگاهی به سابقه تقنینی موضوع حکایت از فراز و فرودها و اتخاذ تصمیمات متعدد و گاه متعارض کنشگران در خصوص ارزهای دیجیتال دارد.

تجارت و مالکیت ارزهای دیجیتال در سال ۹۶ و ۹۷ به دلیل نگرانی‌های مربوط به پولشویی و تأمین مالی تروریسم ممنوع شد. تمام مؤسسات مالی مانند بانک‌ها، صرافی‌های زیر نظر بانک مرکزی و سایر مراکز اصلی مالی از کار با ارزهای دیجیتال و یا تبلیغ آن به هر نحو منع شدند. به این ترتیب، بانک مرکزی در سی‌امین جلسه شورای عالی مبارزه با پولشویی (۱۳۹۶/۰۹/۹)، رسماً کار با ارزهای دیجیتال را منع و در اردیبهشت ماه سال ۱۳۹۷، به موجب یک اعلامیه رسمی ممنوعیت به‌کارگیری این ارزها را به بانک‌ها ابلاغ کرد. با این‌همه، در بهمن ماه همان سال، پیش‌نویس قانونی تحت عنوان «الزامات و ضوابط حوزه رمزارزها» توسط معاونت فناوری‌های نوین بانک مرکزی تهیه و کلیه رمزارزها به تفکیک بررسی، تبیین و مقررات‌گذاری شد. هرچند هرگز به مرحله تصویب نهایی نرسید. در تیرماه سال ۱۳۹۸ با وجود اینکه وزیر کشور موضوعات مربوط به رمزارزها را برعهده وزارت اطلاعات و ستاد مبارزه با قاچاق کالا و ارز گذاشته بود، رئیس کل بانک مرکزی اما سخنان جدیدی اظهار داشت و معاون فناوری‌های نوین بانک مرکزی نیز درباره بیت‌کوین مقرر نمود: «خرید و فروش آن در داخل کشور با توجه به مصوبه شورای عالی مبارزه با پولشویی ممنوع است». درحالی‌که در جلسه سی‌ام شورای عالی مبارزه با پولشویی در تاریخ ۱۳۹۶/۱۰/۹، به‌کارگیری بیت‌کوین و سایر ارزهای مجازی تنها در مراکز پولی و مالی کشور ممنوع اعلام شد. لذا خرید و فروش ارزهای دیجیتال فاقد ممنوعیت و موضوع مصوبه، تنها به‌کارگیری آنها به عنوان ابزار پرداخت بود. علاوه بر این، تأکید مصوبه تنها مراکز پولی و مالی کشور بود؛ فلذا دیگر مراکز یا شهروندان می‌توانستند از آن استفاده کنند.

با این‌همه، بانک مرکزی مجدداً در تاریخ ۱۳۹۸/۴/۱۹ با استناد به قانون پولی و بانکی کشور (مصوب ۱۳۵۱ و اصلاحات بعدی آن)، ضمن تأکید مجدد به فعالان حوزه پولی و بانکی مبنی بر رعایت و اجرای مصوبه ۱۳۹۶/۱۰/۹ مقرر نمود:

۱. انتشار رمزارز با پشتوانه ریال، طلا و فلزات گرانبها و انواع ارز در انحصار بانک مرکزی است.
۲. تشکیل و فعالیت اشخاص برای ایجاد و اداره شبکه پولی و پرداخت مبتنی بر فناوری زنجیره بلوک، از نظر این بانک غیرمجاز محسوب می‌شود. بانک مرکزی حق پیگرد قانونی اشخاصی را که با نادیده گرفتن مقررات به ایجاد و اداره شبکه اقدام یا نسبت به آن تبلیغ می‌کنند، برای خود محفوظ می‌داند.
۳. هرگونه ضرر و زیان ناشی از فعالیت بر اساس شبکه‌های پولی و پرداخت مبتنی بر فناوری زنجیره‌ای بلوک و کسب و کارهای مرتبط با آن متوجه ناشر(ین)، پذیرنده (گان) یا متعاملان آن است.

در مقابل این ممنوعیت اما رئیس کمیسیون اقتصادی مجلس، به رسمیت شناخته شدن ارزهای دیجیتال را درست در همین ایام اعلام کرد. گرچه همچنان برای استفاده از آن‌ها در سطح مبادلات مجوزی صادر نشد.

باز در تصمیمی دوگانه؛ ابتدا هیأت وزیران در جلسه ۱۳۹۸/۵/۱۳، آیین‌نامه فرایند ماینینگ (استخراج فرآورده‌های پردازشی رمزنگاری شده رمزارزها) و استفاده از رمز ارز را تصویب و به موجب آن مقرر نمود: «استفاده از رمزارزها صرفاً با قبول مسئولیت خطرپذیری (ریسک) از سوی متعاملین انجام می‌شود و مشمول حمایت و ضمانت دولت و نظام بانکی نبوده و استفاده از آن در مبادلات داخل کشور مجاز نیست». بر اساس این مصوبه، استفاده و خرید و فروش رمزارز مجاز است، اما دولت و نظام بانکی ارزش ذاتی رمز ارز را تضمین نمی‌کند. یعنی از مالکیت خصوصی دارندگان این ارزها حمایتی به عمل نمی‌آورد. مرکز ملی فضای مجازی در اسفندماه ۱۳۹۹ اعلام می‌کند هیچ تصمیمی برای ارائه مجوز به درگاه‌ها و وبسایت‌های فعال در حوزه معامله و خرید ارزهای دیجیتال در ایران گرفته نشده است.

با این حال؛ افزایش کاربران ارزهای دیجیتال، شروع به فعالیت صرافی‌های ارز دیجیتال در ایران و مشکلات ناشی از تحریم‌ها؛ دولت را وادار به لغو محدودیت‌ها در این زمینه کرد و چنین شد که قانون ارز دیجیتال در ایران دستخوش تغییراتی گردید. در این وضعیت، بانک مرکزی به موجب دستورالعملی^۱ در اردیبهشت ماه ۱۴۰۰؛ شرایط و ضوابط ناظر بر پلتفرم‌های خرید و فروش ارز دیجیتال را تنظیم کرد. اما دوباره در بند ۱ مصوبه شماره ۵۸۱۴۴ مورخ ۱۴۰۰/۵/۱۳ هیأت وزیران کلیه مبادلات رمزارزها را در داخل کشور غیرمجاز اعلام کرد. در نهایت، بازخوردهای واصله در خصوص دستورالعمل مذکور و شرایط و اقتضائات حاکم بر نظام اقتصادی و ارزی کشور موجب شد در شهریور ماه ۱۴۰۱ بهره‌برداری و استخراج ارزهای دیجیتال توسط هیئت دولت تصویب و استفاده از آنها برای واردات مجاز شود. بدین ترتیب، مالکیت و استخراج ارز دیجیتال در ایران با اخذ مجوز از وزارت صمت قانونی شد و دولت ناگزیر خواهان توسعه بلاک‌چین به صورت دولتی و با رویکردی تمرکزگرا گردید.

تغییر مکرر رویکرد دولت و کنشگران رسمی سیاست‌گذاری نشان می‌دهد ممنوعیت‌های مطلق و گسترده ناظر بر معامله و استفاده از ارزهای دیجیتال؛ هرگز سیاست نهایی بانک مرکزی نبوده است. به گونه‌ای که از انحصاری بودن انتشار رمزارزها، پیگیری قانونی تشکیل و فعالیت اشخاص برای ایجاد و اداره شبکه پولی و پرداخت مبتنی بر زنجیره بلاک، ممنوعیت خرید و فروش بیت‌کوین و به‌ویژه تأکیدات چندباره مبنی بر منع تمام مؤسسات مالی از کار با ارزهای دیجیتال و ممنوعیت به‌کارگیری این ارزها صراحتاً از سوی بانک‌ها؛ دولت در مصوبات اخیر خود به تصمیمات جدید و متفاوتی می‌رسد که حاکی از نوعی رسمیت‌بخشی ولو ناقص به ارزهای دیجیتال است. مانند اعلام سقف مجاز در خرید و فروش ارز دیجیتال، واگذاری مسئولیت صحت عملکرد پلتفرم صرافی‌ها و تضمین ملاحظات امنیتی آن بر عهده مالکان، ارائه فهرستی از رمزارزهای قابل مبادله در صرافی‌ها، قابل انجام بودن فعالیت در صرافی‌های ارز دیجیتال و فراتر و مهم‌تر از همه؛ استفاده از رمزارزهای استخراج شده داخلی برای واردات.

ولی پرسش اینجاست که چگونه و با چه توجیه منطقی ممکن است هیأت وزیران استفاده از رمزارزها را در مبادلات داخل کشور غیرمجاز بداند و آن را به رسمیت نشناسد و مشمول حمایت و ضمانت دولت و نظام بانکی قرار ندهد، اما مراکز استخراج رمزارزها را به رسمیت شناخته و آنها را به عنوان یک واحد صنعتی مشمول مقررات مالیاتی قرار دهد؛ چطور ممکن است استفاده از رمزارز را در داخل کشور ممنوع بداند؛ اما از ارزهای استخراج شده در واردات استفاده کند یا؛ معامله و خرید و فروش رمزارزها را صراحتاً جرم‌انگاری نکند اما؛ استفاده از آنها به عنوان یک سیستم پرداخت را به کرات ممنوع و جرم اعلام کند.

این تصمیمات نشان می‌دهد سیاست جنایی تقنینی ایران در این خصوص، نه تنها فرایند یکسان و یکنواختی ندارد، بلکه دچار نوعی بی‌نظمی، انحراف، و عدم انسجام است که به باور نگارنده این وضعیت حاکی از نوعی سرگشتگی و بلاتکلیفی تئوریک اقتصادی است. به این مفهوم که گویی قانون‌گذار از یک‌سو میان انحصارطلبی برای حفظ تمرکز قدرت و از سوی دیگر؛ همراهی با واقعیت و شرایط اقتصادی جهان و ایران در تردد است. گاه خروج ارز از کشور، نوسانات بالای قیمت‌ها، پولشویی و فعالیت‌های مشکوک مالی، حذف نهادهای متمرکز در اقتصاد و امور مالی و تبدیل شدن این ارزها به رقیبی برای بازار بورس ایران، قانون‌گذار را به وضع محدودیت‌ها و ممنوعیت‌هایی در خصوص موضوع سوق می‌دهد و از دیگر سو اما؛ تبعات منفی مدیریت اقتصادی متمرکز و بسته، ضرورت به روزرسانی قوانین برای تطبیق با نیازهای اقتصادی روز، مشکلات ناشی از تحریم‌ها، افزایش کاربران ارزهای دیجیتال و شروع به فعالیت صرافی‌های ارز دیجیتال در ایران؛ او را مجبور به تنظیم شرایط و ضوابط ناظر بر پلتفرم‌های خرید و فروش ارزهای دیجیتال می‌کند. آنچه بدیهی است این میزان از نظارت و کنترل‌گرایی با ماهیت ارزهای دیجیتال قابل جمع نیست.

۲. سیاست جنایی قضایی: تفسیرهای قضایی جرم‌انگارانه در حوزه رمزارزها

سیاست جنایی تقنینی در معنای تدبیر قانون‌گذار در واکنش علیه جرم، برای وصول به اهداف خود نیازمند ابزار معینی است و بدون تمهید مقدمات و بسترسازی‌های لازم، سیاست جنایی تقنینی مطلوب نیز اثربخش و راهگشا نخواهد بود. لذا، در این میان،

۱. دستورالعمل اجرایی تأمین، فعالیت و نظارت بر صرافی‌ها مصوب شورای پول و اعتبار بانک مرکزی

نقش سیاست جنایی قضایی نیز به معنای برداشت دستگاه قضا از سیاست جنایی تقنینی و نحوه اعمال مقررات مرتبط (Hossein, 2021: 197; Lazerges, 2003: 121) در اجرای سیاست جنایی تقنینی انکارناپذیر است؛ زیرا چگونگی اجرای سیاست جنایی تقنینی، مبتنی بر نحوه دریافت پیام قانون‌گذار از سوی نظام قضایی است.^۱

بنابراین، هرگونه ناهماهنگی در اعمال سیاست مذکور از جانب گفتمان قضایی، نتایج منفی به دنبال خواهد داشت. در واقع، با عنایت به هدف نهایی و اساسی سیاست جنایی کشور که مبتنی بر سزادهی، پیشگیری از بزهکاری، اصلاح و درمان بزهکار است، به نظر می‌رسد وظیفه‌ی اصلی تحقق اهداف سیاست جنایی برعهده قوه قضاییه باشد؛ زیرا در بند ۵ اصل ۱۵۶ قانون اساسی، اقدام مناسب برای پیشگیری از وقوع جرم و اصلاح مجرمین از وظایف احصایی و اصلی قوه قضاییه عنوان شده است. از این‌رو، پذیرش و اجرای سیاست جنایی تقنینی در محاکم قضایی جهت نیل به اهداف مقرر در قانون، ضروری می‌نماید.

سیاست جنایی حاکم بر حوزه رمزارزها نیز از این قاعده کلی مستثناء نیست. از آن جهت که حقوق مالکیت هم باید در نظام تقنینی به‌گونه‌ای شفاف تعریف شده، واقعی و قابل انتفاع باشد و هم در محاکم قضایی دفاع از آن میسر باشد.

با این‌همه، گاه تحت‌تأثیر حقایق پدیده بزهکاری، الزامات بین‌المللی، ناکارآمدی سیستم کیفری سنتی و سیاست سزادهی و اربابی و گاه نیز عقلانیت‌گرایی متأثر از پژوهش‌های علمی، سیاست جنایی قضایی در مقام تردید و تشکیک نسبت به سودمندی سیاست جنایی تقنینی، واکنشی کاملاً متفاوت نشان می‌دهد. به‌گونه‌ای که غالباً سعی در انعطاف و اعمال تدابیری دارد که با گذشت زمان، خصیصه سزادهی و اربابی سیاست جنایی تقنینی را به حداقل ممکن می‌رساند.

اما این وضعیت، یعنی نگاه متفاوت و طرد تدریجی سیاست جنایی تقنینی از سوی سیاست جنایی قضایی در خصوص ضوابط ناظر بر خرید و فروش رمزارزها و فعالیت‌های این حوزه با هدفی کاملاً متفاوت و اتفاقاً به دلیل تمایل قاضی به شدت عمل کیفری رخ داده است.

این ادعا از آن‌جا ناشی می‌شود که رویکرد نه‌چندان توسعه‌محور گفتمان قضایی به معامله ارزهای دیجیتال با مداخله کیفری و سخت‌گیرانه در پرونده‌های مربوطه خواه تحت عناوینی چون «مشارکت در تشکیل شبکه سازمان‌یافته اخلاخل کلان در نظام اقتصادی (ارزی و پولی) کشور از طریق تصدی به عملیات صرافی غیرمجاز و معاملات غیرمجاز رمزارزی» در کیفرخواست و یا «اخلال کلان در نظام اقتصادی کشور از جهت اخلاخل در نظام پولی از طریق معاملات رمزارزی و انتشار رمزارز بصورت غیرمجاز» در دادنامه، در حالی است که گفتمان تقنینی با صدور مصوباتی پیرامون ماینینگ و استخراج رمزارزها و اظهارنظر کنشگران رسمی فرایند قانون‌گذاری مبنی بر ضرورت تولید رمزارزهای بومی، در تلاش برای رسمیت‌بخشی به ارزهای دیجیتال است و دست کم در سخن، خرید و فروش ارزهای دیجیتال را با قبول مسئولیت خطرپذیری از سوی متعاملین می‌پذیرد.

به نظر می‌رسد این وضعیت که نتیجه‌ای جز عدم حمایت از مالکیت دارندگان ارزهای دیجیتال ندارد، نخست از آزادی عمل قضایی گسترده‌ای حکایت می‌کند که به قاضی نوعی فرصت جرم‌انگاری قضایی می‌دهد و دوم، نشان‌دهنده اولویت‌بخشی گفتمان قضایی به حفظ انحصار دولتی بر حقوق مالکیت خصوصی فعالان حوزه رمزارزهاست.

در ادامه، مستند به یکی از پرونده‌های مهم مطرح در شعبه پنجم مجتمع تخصصی ویژه رسیدگی به جرایم اقتصادی به شماره دادنامه ۱۴۰۲۶۸۳۹۰۰۱۱۸۴۲۹۱۹، رویه حاکم که در بسیاری دیگر از پرونده‌های مطرح در این محاکم نیز به چشم می‌خورد، به بحث و بررسی گذاشته می‌شود. با این‌همه، نگارنده به دنبال تحلیل ارکان سه‌گانه جرایم اتهامی و تحلیل وقوع یا عدم وقوع آنها نیست؛ بلکه فراتر از آن، در تلاش برای روشن کردن این مهم است که اساساً تفسیرهای قضایی تا چه اندازه همسو با خطوط کلی تعیین شده در سیاست جنایی تقنینی ناظر بر فعالیت در حوزه رمزارزها و همگام با قانون‌گذاری در این عرصه در حال بهبود و

۱. برای مطالعه بیشتر در این‌باره نگاه کنید به: آقارال ثالث، سامان (۱۳۹۵)، گفتمان سیاست جنایی قانون‌گذار و رویه قضایی ایران در قبال جرم تحصیل مال از طریق نامشروع؛ با رویکرد تطبیقی بر گفتمان سیاست جنایی سازمان ملل متحد در ماده ۲۰ کنوانسیون مبارزه با فساد، پژوهش‌های حقوق تطبیقی، ۲۰ (۲)، صفحات ۱-۳۴

پیشرفت است و به دیگر سخن، سیاست جنایی تقنینی و قضایی در خصوص مورد تاجه اندازه همسو و یا متفاوت از یکدیگر عمل می‌کنند.

۲.۱. جرم‌انگاری قضایی خرید و فروش ارزهای دیجیتال

مطالعه دادنامه شماره ۱۱۸۴۲۹۱۹/۱۴۰۲۶۸۳۹۰۰ نشان از آزادی عمل گسترده قضات در ممنوعیت مطلق معامله ارزهای دیجیتال آن‌هم با استناد به مصوبات اولیه بانک مرکزی و هیئت دولت دارد. مصوباتی که با مخالفت شدید و ممنوعیت کامل هرگونه خرید و فروش ارزهای دیجیتال آغاز شد و به تدریج مورد بازبینی قرار گرفت. اما در استدلال قضات، به مصوباتی استناد شده است که ناظر بر ممنوعیت‌های ابتدایی خرید و فروش ارزهای دیجیتال است. از جمله اعلامیه ۱۳۹۷/۲/۲ بانک مرکزی که تمام شعب و واحدهای تابعه بانک‌ها و موسسات اعتباری و صرافی‌ها را از انجام هرگونه خرید و فروش ارزهای مذکور و یا انجام هرگونه اقدامی که به تسهیل و یا ترویج ارزهای یادشده بیانجامد، منع کرده است. در بخشی از دادنامه قاضی برای توجیه تلقی مجرمانه خود از خرید و فروش ارزهای دیجیتال، به بند ۴ ماده یک دستورالعمل اجرایی تأسیس، فعالیت و نظارت بر صرافی‌ها مصوب ۱۳۹۳/۵/۲۸ شورای عالی پول و اعتبار استناد می‌کند که: «...طبق این دستورالعمل، صرافی مجاز به انجام معامله با کلیه ارزها می‌باشد؛ مگر اینکه بانک مرکزی معامله یک یا چند ارز را ممنوع کرده باشد».

گرچه معامله ارزهای دیجیتال در ایران به تصریح قانونی و مجاز شناخته نشده است، اما علاوه بر ماده ۲ قانون مجازات اسلامی؛ دلایل متعددی می‌توان در جرم نبودن آن یافت. از جمله امکان خرید این ارزها از طریق سیستم پرداخت رسمی با واریز ریالی از طریق صرافی‌ها که نشان می‌دهد این عمل ضمن رسمی نبودن، غیرقانونی و جرم نیست و تنها استفاده از آن برای پرداخت وجه و انجام معاملات، ممنوع است. این ممنوعیت هم به معنای ممنوعیت تملک و مبادله رمزارز به عنوان مال نیست؛ چرا که صدر بند ۱ تصویب‌نامه شماره ۵۸۱۴۴/ت/۵۵۶۳۷ مورخ ۱۳۹۸/۵/۱۳ هیأت وزیران بر جواز تملک و مبادله رمزارز به عنوان مال نیست؛ چرا که صدر بند ۱ دارد. علاوه بر این، اعطای مجوز فعالیت به دستگاه‌های استخراج رمزارز نیز به طور تلویحی دلالت بر قانونی بودن تملک و خرید و فروش رمزارز دارد؛ زیرا بی‌معناست قانون‌گذار استفاده از دستگاه استخراج را قانونی بداند، اما مالکیت و قابلیت خرید و فروش محصول ناشی از استخراج یعنی رمزارزها را انکار کند. همچنین، بر اساس ماده ۱۰ قانون مدنی و اصل آزادی قراردادهای نیز مبادله ارزهای دیجیتال و مشخصاً رمزارزها مجاز است؛ مگر آنکه قانونی صراحتاً مبادله رمزارز را ممنوع کرده باشد. بانک مرکزی و هیأت دولت نیز پس از تصمیم به ممنوعیت مطلق معامله ارزهای دیجیتال، در دیگر مصوبات از جمله مصوبه ۱۳۹۷/۱۱/۸؛ گرچه استفاده از رمزارزها را به عنوان ابزار پرداخت در داخل کشور ممنوع دانستند، ولی به تصریح قابل خرید و فروش و تبادل عنوان نمودند. با این‌همه، قاضی با استناد به مصوبات پیشین و تفسیری تمرکزگرا، با اتخاذ تصمیمی مخالف با سیاست جدید تقنینی حاکم بر موضوع، خرید و فروش رمزارز و یا تبدیل آن به پول رایج مملکتی و یا سایر ارزهای خارجی را جرم معاملات رمزارزی و موجب اخلال کلان در نظام اقتصادی کشور می‌داند.

علاوه بر این‌ها، اساساً معامله واجد طرفین است و اگر فروشنده مجازات شود، خریدار آگاه نیز قابل مجازات است. در کلیه مقررات و الزامات بانک مرکزی نیز، ریسک تمامی معاملات و خطرات ناشی از سرمایه‌گذاری در این حوزه، متوجه سرمایه‌گذاران قرار گرفته است.

شاید به همین دلیل، شکات پرونده پس از دستگیری متهم مبادرت به طرح شکایت می‌کنند. به نظر نمی‌رسد، جرم تلقی کردن معامله‌ای که طرفین، آن را بر اساس اصل آزادی اقتصادی و با هدف کنترل آزادی بر دارایی‌های خود منعقد می‌کنند؛ جز سلب حق اعمال مالکیت افراد باشد.

بدین ترتیب، قاضی اتهام معاملات رمزارزی و انتشار رمزارز را ذیل اخلال کلان در نظام اقتصادی کشور از جهت اخلال در نظام ارزی و پولی به متهم تفهیم می‌کند. در حالی که یکی از ایرادهای اساسی بند الف ماده ۱ قانون مجازات اخلالگران، ابهام در مصادیق رفتارهای مجرمانه است. این ایراد البته بر تمام بندهای ماده ۱ قانون وارد است، به گونه‌ای که در هر بند به چندین رفتار اشاره شده

و در انتهای هر بند عبارتی مانند امثال آنها یا نظایر آنها آمده است. استفاده از مصادیق تمثیلی گرچه از جهتی مفید است، اما با عنایت به اصل قانونی بودن جرایم و مجازات‌ها با ایرادهایی مواجه است. آن‌هم وقتی با تفاسیری از این دست از سوی قضات رسیدگی‌کننده مواجهیم که: «اخلال در نظام اقتصادی کشور عنوانی نیست که نشان‌دهنده ماهیت اعمال جرم‌انگاری شده باشد. بدین لحاظ بسیاری از رفتارهایی که در این قانون نیامده است؛ اعم از اینکه در قوانینی جداگانه و تحت عنوانی مستقل جرم‌انگاری یا به طور کلی جرم‌انگاری شده باشد، با جمع شرایط می‌تواند سبب اخلال در نظام اقتصادی کشور شود».

همچنین، به نظر می‌رسد قانون‌گذار در بند الف ماده یک قانون مجازات اخلالگران در نظام اقتصادی وقتی اخلال در نظام پولی و ارزی کشور را مطرح می‌کند، رفتارهایی را مصداق آن می‌داند که در سایر قوانین از مجرای قانون‌گذاری جرم تلقی و برای آنها مجازات تعیین شده است. لذا اگر به تفسیر مضیق و نظر قانون‌گذار رجوع کنیم، می‌بایست معاملات رمزارزی را از یک سو به دلیل فقدان جرم‌انگاری و از سویی دیگر؛ مجوزهای بانک مرکزی مبنی بر معامله رمزارزها، مصداق اخلال ندانیم.

با همه این‌ها، قاضی در مخالفتی آشکار با آخرین اراده قانون‌گذار در حوزه رمزارزها، در نهایت با احراز جرم «مشارکت در اخلال کلان در نظام اقتصادی کشور از جهت اخلال در نظام پولی از طریق معاملات رمزارزی»؛ برای متهم ردیف اول این پرونده و متهم ردیف دوم آن به ترتیب ۱۵ و ۸ سال حبس تعزیری بعلاوه شلاق و جزای نقدی و پاره‌ای محرومیت‌های اجتماعی در نظر می‌گیرد. در خصوص دیگر عنوان اتهامی ناظر بر معامله ارزهای دیجیتال یعنی اخلال کلان در نظام اقتصادی (ارزی و پولی) کشور از طریق تصدی به عملیات صرافی غیرمجاز نخست: جرم‌انگاری فعالیت صرافی‌ها و پلتفرم‌های تبادل رمزارز داخلی در شرایطی است که باتوجه به جدید بودن تکنولوژی‌های بلاک‌چین و رمزارزها و اینکه عملیات خرید و فروش در این مجموعه‌ها سازوکار مشخصی ندارد، نمی‌توان به صورت روشن فهرستی از صرافی‌های ارز دیجیتال با مجوز قانونی و بدون مجوز قانونی ایران یافت. ولی به باور دادستان: «از آنجایی که صرافی ... بدون اخذ مجوز فعالیت از بانک مرکزی و در قالب شرکت ... نسبت به ایجاد و اداره شبکه پولی و بانکی و پرداخت مبتنی بر فناوری زنجیره بلاک غیرمجاز اقدام نموده است، لذا فعالیت‌های آن غیرقانونی و مجرمانه است». دوم: قراردادن عملیات صرافی غیرمجاز ذیل اخلال کلان در نظام اقتصادی کشور در شرایطی است که قانون‌گذار به شیوه‌های متفاوت و البته سهل‌تری به فعالیت صرافی‌های غیرمجاز پاسخ داده است. از جمله، بند خ ماده ۲ قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز و بند ب ماده ۱۴ قانون برنامه پنج‌ساله ششم توسعه. در کیفرخواست هم دادستان با استناد به همین قانون می‌گوید: «تأسیس این‌گونه صرافی‌ها بدون مجوز بانک مرکزی ... مجازات تعزیری درجه ۶ را به دنبال دارد».

در مقابل تصمیم دادستان مبنی بر قراردادن عملیات صرافی غیرمجاز ذیل اخلال کلان در نظام اقتصادی در کیفرخواست که از شدت عمل وی در خصوص مورد حکایت می‌کند، هیأت قضایی اما در استنتاج نهایی خود که نشان از عدم رسمیت‌بخشی به رمزارزها به عنوان نوعی ارز دارد، چنین استدلال می‌کند: «چون بر اساس بند پ از ماده یک قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز، عبارت ارز به پول رایج کشورهای خارجی اطلاق گردیده است... در مفاهیم حقوقی موضوعه ج.ا.ا چون رمز ارز پول رایج کشورهای خارجی نبوده، لذا از شمول تعریف قانونی ارز در قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز خروج موضوعی داشته و نمی‌توان آن را ارز تلقی نمود و عملیات صرافی ... در قالب خرید و فروش نقدی ارز و انجام عملیات مربوط به حواله‌های ارزی و خدمات ارزی نمی‌گنجد. لذا معاملات آن نیز بر اساس تعریف اخیر در مفاهیم حقوق موضوعه کنونی عملیات صرافی، تلقی نمی‌شود».

با این استدلال، اتهام اخلال کلان در نظام اقتصادی کشور از طریق تصدی به عملیات صرافی غیرمجاز مذکور در کیفرخواست حذف می‌شود. درحالی‌که به نظر دادستان: «رمزارزها طبق اعلامیه بانک مرکزی یک نوع ارز مجازی محسوب می‌شود». وکلای شکات هم معتقدند: «دلار دیجیتالی که مورد معامله صرافی‌های رمزارزی است همان ارزش و جایگاه دلار مرسوم در بازار را داشته و تبدیل ریال به دلار دیجیتالی و بالعکس یک معامله رمزارزی است». گذشته از این‌ها، آنچه از اعلامیه ۱۳۹۷/۲/۲ بانک مرکزی فهمیده می‌شود این است که بانک مرکزی رمزارزها را به عنوان نوعی ارز پذیرفته و از این جهت خرید و فروش آن را در بانک‌ها و صرافی‌ها و مراکز مالی ممنوع اعلام کرده است.

درحالی که حذف این عنوان اتهامی در دادنامه تفسیری محتاطانه، مضیق و قابل دفاع قلمداد می‌شود؛ اما این پرسش را به ذهن متبادر می‌سازد که چگونه قاضی رمزارزها و اساساً ارزهای دیجیتال را به مثابه ارز به رسمیت نمی‌شناسد، اما معاملات آن را سبب اخلال در نظام پولی و ارزی کشور می‌داند.

کلیه مصوبات و بخش‌نامه‌هایی که قاضی در دادنامه به آن اشاره کرده است، شاید حکایت از ممنوعیت در بخش‌هایی از حوزه بلاک‌چین و رمزارزها داشته باشد؛ اما به یقین در حوزه جرم‌انگاری خرید و فروش رمزارزها هنوز مقررهای از سوی قانون‌گذار با رعایت تشریفات قانون‌گذاری به تصویب نرسیده است و درست به همین دلیل، در نبود قانونی روشن و شفاف، قاضی با داشتن آزادی عمل گسترده نه به طور مستقیم که از گذر دیگر عناوین مجرمانه مانند اخلال در نظام پولی و ارزی کشور، خرید و فروش رمز ارزها و فعالیت در این حوزه را جرم‌انگاری می‌کند. تفسیری که نه از منظر ضرورت پایبندی قاضی به اصل حاکمیت قانون و تبعیت از نظر قانون‌گذار (آن‌هم در شرایطی که این تبعیت به نفع متهم است)، نه از منظر کارکرد قانون به مثابه توسعه و نه از منظر عملکرد نهادهای عدالت کیفری قابل دفاع است؛ چرا که نگاه توسعه‌محور قاضی به رمزارزها، نه تنها مستلزم رسمیت‌بخشی به این ارزها است، بلکه به نظر می‌رسد پیرامون ماهیت آن‌ها، نباید الزامات و ضوابط بانک مرکزی مبنای انتساب رفتار مجرمانه به اشخاص آن‌هم ذیل عناوین اتهامی سنگینی نظیر اخلال کلان در نظام اقتصادی کشور قرار گیرد.

در حالی که، علاوه بر کیفرخواست، در دادنامه نیز مبنای انتساب رفتارهای مجرمانه به موکل مستندات و مصوبه‌هایی از بانک مرکزی و هیأت وزیران و قانون پنجم برنامه‌های توسعه کشور است: «از بانک مرکزی استعلام که در پاسخ چنین اعلام نموده است: به استناد بند ۱ مصوبه شماره ۵۸۱۴۴ مورخ ۱۳/۵/۱۴۰۰ ... کلیه مبادلات رمزارزها در داخل کشور غیرمجاز بوده...».

گذشته از آن که این مصوبه با دیگر مصوبات ناظر بر جواز خرید و فروش رمزارزها در تعارض است. این نگاه انحصارگرایانه قاضی به نظام‌های پولی و تأکید بر مدیریت اقتصادی متمرکز و به عبارت دقیق‌تر، تعارض و تخالف سیاست قضایی با سیاست تقنینی؛ در حالی است که پیوسته این اهداف مستتر در سیاست تقنینی مبتنی بر ویژگی‌هایی چون ارعاب و سزادهی است که در مرحله قضایی و به هنگام اجرا، دستخوش نوعی تسامح می‌شود. وضعیتی که گویی در حوزه رمزارزها عکس آن صادق است.

۲.۲. اولویت‌بخشی به وضع انحصاری دولت در نظام پولی و ارزی بر مالکیت خصوصی دارندگان ارزهای دیجیتال

ارزهای دیجیتال از حیث ماهیت کاملاً آزاد هستند. به رمز کشورها، نهادهای خاص و دولت‌ها محدود نمی‌شوند. همین ویژگی، موجب تسهیل دسترسی آزاد به بازار سرمایه، خدمات مالی و تجارت آزاد در آن سوی مرزها است.

از این‌رو، حمایت از مالکیت دیجیتال، مستلزم حمایت و به رسمیت شناختن فعالیت خارج از مرزهای دولتی، خارج شدن دارایی افراد از تحت نظارت متمرکز دولت‌ها و پذیرش کنترل دارایی و کار توسط آنان در یک نظام مالی آزادتر است.

در حالی که تحلیل محتوای پرونده موضوع مطالعه نشان می‌دهد به دلیل تضاد آشکار دیدگاه‌های تمرکزگرا و ایدئولوژیک گفتمان رسمی با فناوری تمرکزگریزی چون رمزارزها، اتهامات وارده بیش از آنکه به ماهیت رفتار ارتكابی متهم/متهمین مربوط باشد؛ از ممنوعیت فعالیت‌های اقتصادی شهروندان خارج از نظارت دولت نشأت می‌گیرد.

بر همین اساس، در ابتدای هر جمله و استدلالی در کیفرخواست، به تعبیر گوناگون بر نداشتن مجوز فعالیت از بانک مرکزی تأکید شده: «موجب اختلال در نظام و انضباط پولی بدون اذن و خارج از نظارت بانک مرکزی گردیده است» و قوانینی هم که بدان استناد شده است، جملگی بر انحصار انتشار رمزارز توسط بانک مرکزی تأکید دارد.

تلاش قاضی هم برای اثبات عناوین اتهامی ذیل اخلال در نظام پولی و ارزی کشور در سراسر دادنامه و بدون اشاره به ارکان سه گانه جرم، پیوسته به تکرار عبارت‌های کلی ناظر بر رعایت نشدن ضوابط و مقررات بانک مرکزی در حوزه ارزهای دیجیتال محدود می‌شود که به دفعات و با اشاره به قوانین غیرکیفری در تلاش برای اثبات رفتار مجرمانه است. ضوابط و مقرراتی که یا از پیش، بانک مرکزی را به عنوان تنظیم‌کننده نظام پولی و اعتباری کشور موظف به نظارت بر صدور و ورود ارز و پول رایج ایران و تنظیم مقررات

مربوط به آن با تصویب شورای پول و اعتبار کرده و یا مصوباتی که در ابتدا هرگونه فعالیت و خرید و فروش در حوزه ارزهای دیجیتال را ممنوع کرده است.

مانند ماده ۱۰ قانون پولی و بانکی کشور مصوب ۱۳۵۱/۴/۱۸ که بانک مرکزی را مسئول تنظیم و اجرای سیاست‌های پولی و اعتباری بر اساس سیاست کلی اقتصادی کشور می‌داند و بر اساس ماده ۱ قانون تنظیم بازار غیرمستهلک پولی، تأکید می‌کند اشتغال به عملیات بانکی توسط اشخاص حقیقی و حقوقی تحت هر عنوان و تأسیس و ثبت هرگونه تشکل برای انجام عملیات بانکی بدون دریافت مجوز از بانک مرکزی ممنوع است. از جمله این بخش از دادنامه که قاضی مقرر می‌کند: «بر اساس بند الف ماده ۳ قانون پولی بانکی کشور، امتیاز انتشار پول رایج کشور در انحصار دولت است و این امتیاز با رعایت قانون منحصر به بانک مرکزی واگذار شده است».

تفسیری انحصارطلب که بی‌توجه به ماهیت غیرمتمرکز و مصونیت ارزهای دیجیتال در برابر هرگونه مداخله یا دستکاری دولتی، اساساً با الزامات این ارزها به عنوان ابزاری برای اعمال آزادی اقتصادی از سوی شهروندان؛ کم‌ترین تناسبی نداشته و از این حیث، توسعه‌محور تلقی نمی‌شود.

قاضی با این استدلال که فعالیت صرافی موضوع پرونده چون به خروج سرمایه مردم از چرخه اقتصادی بدون رعایت مقررات بانک مرکزی و گردش پولی ناسالم منجر شده است، رفتار متهمین را مصداقی از اخلاف در نظام پولی و اقتصادی کشور و کلان بودن آن را به این دلیل می‌داند که: «باعث خروج بی‌ضابطه پول به صورت خیلی کلان از کشور شده است». حال آنکه، باتوجه به مقید بودن جرم اخلاف در نظام پولی و ارزی، قاضی وظیفه دارد وقوع اخلاف و رابطه مستقیم میان نتیجه حاصله با رفتار متهم را با ارائه دلایل اثباتی روشن، احراز کند.

در نهایت نیز قاضی با استناد به ماده ۲۱ قانون احکام دائمی برنامه‌های توسعه کشور مصوب سال ۱۳۹۵، ماده ۱۴ قانون برنامه ۵ ساله ششم توسعه مصوب ۱۳۹۵، ماده ۱۰۸ آیین‌نامه اجرایی ماده ۱۴ الحاقی قانون مبارزه با پولشویی و با تعبیر و قرائت‌های گوناگون و تأکید مجدد بر اینکه: «انجام هرگونه عملیات بانکی توسط اشخاص حقیقی و حقوقی بدون مجوز از بانک مرکزی ممنوع است» و یا اینکه: «هرگونه فعالیتی که متضمن واسطه‌گری بین عرضه‌کنندگان و متقاضیان وجه و اعتبار ... باشد، بدون دریافت مجوز از بانک مرکزی ج.ا.ا. ممنوع ... و مستلزم اخذ مجوز تأسیس و فعالیت از بانک مرکزی می‌باشد»، چنین نتیجه می‌گیرد که این واسطه‌گری «حسب مورد مشمول مجازات‌های مقرر در قوانین مربوطه از جمله ماده ۴۲ قانون پولی و بانکی کشور و ماده ۲۱ قانون احکام دائمی برنامه‌های توسعه کشور و ماده ۱۴ قانون برنامه ششم توسعه می‌گردد».

قاضی در پایان با تکرار همان استدلالی که در دادخواست آمده بود، حکم نهایی را چنین صادر می‌کند: «چنانچه افرادی خارج از ضوابط و مقررات تعیین شده از سوی بانک مرکزی اقدام به فعالیت در زمینه رمزارزها نمایند، اقدامات این افراد غیرقانونی بوده و اگر موجب گردش مالی فوق‌العاده در زمینه خرید و فروش رمزارزها شود، به طوری که شرایط اخلاف در نظام پولی و اقتصادی کشور را فراهم نماید، عمل ارتكابی طبق قانون جرم محسوب خواهد شد... از آنجایی که صرافی مجازی ... بدون اخذ مجوز فعالیت از بانک مرکزی نسبت به ایجاد و اداره شبکه پولی و عملیات بانکی و پرداخت مبتنی بر فناوری زنجیره بلوک به صورت غیرمجاز و خارج از ضوابط قانونی مربوطه اقدام نموده است ... موجبات جابجایی منابع پولی و خروج بدون ضابطه پول و خارج از نظارت بانک مرکزی را فراهم نموده است».

این استدلال بیش از آنکه متمرکز بر جنبه‌های فنی موضوع باشد، از تأکید بر ممنوعیت فعالیت در حوزه رمزارزها خارج از نظارت و کنترل دولت و میل به انحصارگرایی و حاکمیت و سیطره دولت نشأت می‌گیرد. تحلیل محتوای دادنامه مورد بحث و تکرار عبارت‌هایی چون نظارت، کنترل، ضوابط و انحصار بانک مرکزی، به روشنی مثبت این مدعاست.

این وضعیت موجب شده قاضی تلاش کمتری برای اثبات ارکان سه گانه جرم به‌ویژه رکن روانی نماید. در حالی که جرم اخلاف در نظام ارزی و پولی کشور از جرائم مادی صرف نیست که به محض وقوع نتیجه یعنی اخلاف، جرم محقق و مرتکب مستحق تحمل مجازات باشد. اگرچه مطابق ماده ۱۴۴ ق.م.ا. علم تبعی به وقوع نتیجه نیز کافی است، ولی به تصریح همین ماده نه تنها قصد

مستقیم که حتی قصد تبعی یا علم به وقوع نتیجه نیز باید اثبات گردد و مطابق ماده ۲۱۱ ق.م.ا قاضی باید دلایل علم خود را ذکر کند.

در حالی که احراز سونیت خاص یا قصد تبعی متهمان این پرونده‌ها بدون اثبات مشخص دلایل اتهامی نه تنها از گزارش ضابطان گرفته تا گزارش مرجع تعقیب و تحقیق که حتی در استدلال قضات رسیدگی کننده نیز مشاهده نمی‌شود. گویی سوءنیت خاص متهمان نوعی مفروض ذهنی در باور قاضی است. به این ترتیب، نه تنها قصد نتیجه که علم به وقوع آن نیز به روشنی احراز نمی‌گردد. در حالی که، قاضی می‌توانست با تفسیری به مراتب توسعه‌مدارتر بسیاری از پرونده‌ها را به دلیل عدم احراز دقیق نتیجه و مهم‌تر از آن سوءنیت خاص مجرمانه و یا دست کم ایجاد شبهه در آن بر اساس قوانینی چون بند ب ماده ۱۴ قانون برنامه پنج‌ساله ششم توسعه رسیدگی کند؛ زیرا بسیاری از این رفتارها به دلیل فقدان عنصر نتیجه و نداشتن قصد خاص اخلاف یا علم تبعی به وقوع آن، در حد اخلاف در نظام پولی و ارزی کشور نیستند. حال آنکه، نه در کیفرخواست و نه در حکم دادگاه هیچ اشاره‌ای به دلایل مشخص اثباتی و ادله انتسابی و ارائه فکت‌هایی برای مختل شدن نظام پولی و ارزی کشور نشده است. یعنی صرفاً عنوان مجرمانه و قانون استنادی ذکر شده و شرحی برای استدلال انتساب عناوین اتهامی به چشم نمی‌خورد. حال آن‌که، در تبصره ۲ ماده ۲ قانون مجازات اخلافگران، مقید بودن جرم، قید عالمانه و عامدانه بودن اقدامات افراد در بندهای ماده یک این قانون، شرط مباشرت و شرکت در جرم عنوان شده است.

نتیجه‌گیری

از منظر مطالعات حقوق و توسعه، معیار سنجش نهادهای اجتماعی گوناگون مانند نظام عدالت کیفری، میزان تعهد آن‌ها به محافظت از آزادی‌های اساسی انسان همچون آزادی اقتصادی است که از جمله با حاکمیت قانون تضمین می‌شود. یکی از اشکال نوین مالکیت، مالکیت دارایی‌های دیجیتال مانند ارزهای دیجیتال است. چون تغییر در نهاد مالکیت، تغییراتی بنیادین در تمام انواع فعالیت‌های اقتصادی به همراه دارد؛ لذا، حمایت از مالکیت دیجیتال ضرورتی گریزناپذیر است. مقصود از تضمین مالکیت خصوصی در نظام عدالت کیفری، تضمین این حق ابتدا در نظام قانون‌گذاری کیفری و سپس در عملکرد نهادهای عدالت کیفری است.

در سطح نخست، میزان حمایت قانون کیفری از دارایی‌های فردی، ترسیم روشن حقوق فردی و حدود اختیار و دخالت دولت در آزادی‌های فردی، محدودیت قانونی فروش دارایی حقیقی و تضمین مالکیت شخصی از سوی قوانین شفاف؛ و در سطح دوم، تلاش نهادهای عدالت کیفری در جهت اجرایی نمودن این حمایت‌ها، واجد اهمیت است. از این‌رو، انسجام میان گفتمان تقنینی و قضایی در خصوص موضوع، ضامن تأمین و حمایت از مالکیت افراد است. با این‌همه، سیاست جنایی تقنینی در همه زمینه‌ها و ابعاد در دستگاه قضایی، یکسان دریافت و اجرا نمی‌شود. بلکه مراجع قضایی هریک ممکن است درک و برداشت متنوع و گوناگونی از آن داشته باشند. به همین دلیل، در یک معنا، سیاست جنایی قضایی را می‌توان به مفهوم نحوه استنباط و برداشت دستگاه قضایی از سیاست جنایی تقنینی و نحوه اعمال قوانین و مقررات مربوطه دانست که خود از اصل متغیر بودن تفسیر قواعد حقوق کیفری نشأت می‌گیرد.

از این‌رو، برخی جرم‌شناسان نسبی بودن سیاست‌های جنایی تقنینی در زمان را در برابر نسبی بودن سیاست‌های جنایی قضایی در زمان و مکان قرار می‌دهند (Nadjafi Abrandabadi, 2005: 261)

مطالعه موردی یکی از پرونده‌های مهم مطرح در خصوص خرید و فروش ارزهای دیجیتال و فعالیت صرافی‌های ارز دیجیتال حکایت از عدم هم‌سویی میان سیاست جنایی تقنینی و قضایی دارد. به دو دلیل:

نخست آنکه؛ ممنوعیت مطلق مبادله رمزارزها در تصمیمات ابتدایی دولت و نظام بانکی با گذشت زمان به مصوباتی ختم می‌شود که حکایت از پذیرش، استخراج و معامله رمزارزها تحت ضوابط مقرر دولت و بانک مرکزی دارد و این در حالی است که مطالعه دادنامه

صادره در پرونده موضوع مطالعه نشان می‌دهد قاضی با استناد به مصوبات پیشین و ابتدایی قانون‌گذار، دولت و بانک مرکزی؛ پیوسته بر ممنوعیت مطلق خرید و فروش رمزارزها تأکید دارد.

دوم آنکه؛ تمرکزگرایی همراه با سزاگرایی حاکم بر گفتمان قضایی، درنهایت با جرم‌انگاشتن خرید و فروش رمزارزها و حمایت از اختیار دولت در ترسیم محدوده قابل دفاع از مالکیت خصوصی افراد، به نقض معاملاتی می‌انجامد که طرفین (به ویژه خریداران رمزارزها) با آگاهی و اطلاع کافی از ضوابط حاکم، به آن پایبندند و هیچ قانونی تاکنون عبور کاربران از محدودیت‌های یاد شده و معامله در بستر صرافی‌های ارز دیجیتال را جرم‌انگاری نکرده است. ولی قاضی بدون توجه به فلسفه سکوت آگاهانه قانون‌گذار در جرم‌انگاری صریح ارزهای دیجیتال و بدون عنایت به لزوم هماهنگی در اعمال سیاست مزبور، مبادرت به نوعی جرم‌انگاری قضایی می‌نماید.

به نظر می‌رسد این عدم هماهنگی از آنجا نشأت می‌گیرد که از یک‌سو، تعدد و کثرت مراجع قانون‌گذاری، سیاست تقنینی ایران را در حوزه رمزارزها با نوعی چندپارگی و عدم انسجام مواجه ساخته است و از سوی دیگر، تبعیت از سیاست‌های فردی و سلاقی شخصی از جانب قضات، نحوه دریافت گفتمان سیاست جنایی تقنینی و چگونگی اعمال و اجرای آن را تحت تأثیر قرار داده است. بدون تردید، همسویی میان سیاست جنایی تقنینی و قضایی برای اثربخشی قوانین و نیل به مقصود قانون‌گذار گریزناپذیر است. لازمه این هم‌سویی و تعامل، علاوه بر بهره‌مندی از پاره‌ای پیش‌زمینه‌های علمی و تخصصی، انسجام و یکپارچگی در نوع نگاه به واقعیت‌های جامعه و پدیده مجرمانه و مهم‌تر از همه، درک ضرورت پایبندی کل نظام عدالت کیفری-چه در سطح تقنین و چه در سطح قضاء و اجرا- به الزامات و اقتضائات توسعه از جمله گسترش، حفظ و تقویت آزادی‌های اقتصادی و محافظت از آن است. به منظور تأثیر سیاست جنایی تقنینی در تعدیل سیاست جنایی قضایی و به عبارت دقیق‌تر، کم کردن فاصله سیاست جنایی تقنینی و قضایی از یکدیگر؛ پیشنهاد می‌شود:

الف. اگر سیاست جنایی تقنینی با هدف تأمین و تضمین توسعه اقتصادی (باز)تعریف شود، تمامی اصول و سازوکارها و ابزارهای اجرای این هدف در مجموعه سیاست جنایی و به ویژه سیاست جنایی قضایی، تعریف و به کار گرفته شود تا بدین‌وسیله ضمن ایجاد همسویی با سیاست جنایی تقنینی، در تحقق توسعه به مثابه آزادی نیز اثربخش و راهگشا باشد. در واقع، اگر محافظت از آزادی‌های اساسی شهروندان از جمله آزادی اقتصادی برای تحقق توسعه مبنا قرار گیرد، آنگاه لازم است فرایند جرم‌انگاری، انتساب مسئولیت کیفری، اعمال کیفر و به طور کلی تفسیرهای قضایی و شیوه احراز مصادیق مجرمانه نیز متناسب با این هدف اصلاح شود تا چشم‌انداز سیاست جنایی قضایی از سرکوب پدیده‌های نوظهور چون رمزارزها، تبدیل به نهادی حامی مالکیت خصوصی افراد در مسیر توسعه گردد.

ب. عملکرد سیستم مالی و قانون خدمات پرداخت کشور در مسیر رسمیت‌بخشی به ارزهای دیجیتال به عنوان ارزهای قابل استفاده در انواع پرداخت‌ها اصلاح شود.

ج. عبارت ارزهای مجازی به عنوان یک واژه حقوقی، پذیرفته شود.

د. نهادی در مجاری قانون‌گذاری ایجاد شود تا اجرا و میزان دستیابی قوانین به هدف یا اهداف قانون‌گذار را به طور مستمر ارزیابی و سنجش نماید.

References:

- Aghalar Sales, Saman (2016), "The Discourse of the Criminal Policy of the Legislator and the Judicial Procedure of Iran Regarding the Crime of Acquiring Property Through Illegal Means; With a Comparative Approach on the United Nations Criminal Policy Discourse in Article 20 Of The Anti-Corruption Convention", Comparative Law Studies, 20 (2), pp. 1-34 [In Persian]
- Delmas Marty, Mireille (2002), Majors Systems of Criminal Policy, Translated by Dr. Ali-Hossein Nadjafi Abbrandabadi, First Edition, Tehran, Mizan[In Persian]
- Ghasemi, Nasser (2021), "Opportunities and Threats of Digital Currencies; A Case Study of Selected East Asian Countries", World Politics Quarterly, 10(3), pp. 185-218[In Persian]

- Hossein Puri, Mena; Nosrati, Yazdan (2021) "The Effect of Judicial Criminal Policy in the Adjustment of legal Criminal Policy in Relation to Crimes Related to Drugs and Psychotropic Substances", Detective Quarterly, 15 (57), 193-209, [In Persian]
- Hosseini, Seyed Agil and Masoudi, Seyed Ismail (2018), "Analysis and Criticism of Amartiasen's Thoughts on Development", Critical Research Journal of Humanities Texts and Programs, 6 (18), pp. 103-125 [In Persian]
- J. A. T. Fairfield (2015), BitProperty, South. Calif. Law Rev., 88, pp.805-874
- Kusper, Gabor (2014), Definition of Digital Ownership, Digital Data Treasure, Information Bank, Some Use Cases and a Business Model (last seen: 2024/4/6) see at: <https://www.researchgate.net/publication/287209803>
- Lazerges, Christine (1996), Criminal Policy, Translated by Ali Hossein Nadjafi Abrandabadi, First Edition, Tehran, yalda [In Persian]
- Lazerges, Christine (2003), An Introduction to Criminal Policy, translated by Ali Hossein Nadjafi Abrandabadi, First Edition, Tehran, Mizan [In Persian]
- Mirveisi, Nik (2015), "Human Development and Gender Justice in Amartiasen's Capability Approach", Quarterly Journal of Interdisciplinary Studies in Humanities, 7(4) [In Persian]
- Mota Prado, Mariana (2010/ posted: 9 Aug 2011), What is Law and Development? Revista Argentina de Teoria Juridica, 11(1), pp.1-20
- Nadjafi Abrandabadi, Ali-Hossein (2005), Criminal Policy, Criminal Science, Selected Educational Articles of Iran and United Nations Narcotics Control Committee, Second Volume, First Edition, Tehran, Selsbil Publishing House [In Persian]
- S. Hopf, C. Loebbecke, and M. Avital (2018) Blockchain Technology Impacting Property Rights and Transaction Cost Regimes(2024/4/6), Am. Conf. Inf. Syst. 2018 Digit. Disruption, AMCIS 2018, pp. 1-5, see at: <https://research.cbs.dk>
- Sadeghi, Mohsen; Nasser, Mehdi (2018), "Considerations for the Legal Policy-Making of Smart Contracts", Public Policy-Making Quarterly, 4 (2), pages 143-167 [In Persian]
- Song, Jimmy (2020), The Moral Case for Bitcoin see at: <https://Cryptonews.com/videos/jimmy-song-the-moral-case-for-bitcoin>(last seen:2024/4/6),
- Tu, Kevin V& Meredith, Michael W (2015), *Rethinking Virtual Currency Regulation in the Bitcoin Age*, law Review, 90(1), pp.271-298
- Van Erp, Sjef (2016), Ownership of Digital Assets? European Property Law Journal, 5(2),pp. 73-76. see at: <https://doi.org/10.1515/eplj-2016-0009>(last seen: 2024/4/6)

استناد به این مقاله:

میرمجدی، سپیده (۱۴۰۳)، « بررسی سیاست جنایی تقنینی و قضایی ایران در حوزه رمزارزها؛ با تأکید بر جرم اخلاص در نظام اقتصادی کشور»، پژوهشنامه حقوق کیفری، دوره ۱۵، پیاپی ۳۰، صص. ۱۵۹-۱۷۲

Doi: 10.22124/jol.2024.27220.2465

Copyright:

Copyright for this article is transferred by the author(s) to the journal, with first publication rights granted to *Criminal Law Research*. This is an open-access article distributed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution License (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>).

